

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1995-1996

2 JULI 1996

Wetsontwerp tot wijziging van artikel 259*quater* van het Gerechtelijk Wetboek

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT
DOOR DE HEER **BOURGEOIS**

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1995-1996

2 JUILLET 1996

Projet de loi modifiant l'article 259*quater* du Code judiciaire

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR M. **BOURGEOIS**

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen:

1. Vaste leden : de heren Lallemand, voorzitter; Coveliers, de dames de Bethune, Delcourt-Pêtre, de heren Desmedt, Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, mevr. Milquet, de heren Raes, Vandenberghe en Bourgeois, rapporteur.
2. Plaatsvervanger : de heer Hatry.
3. Andere senator : de heer Boutmans.

Zie :

Gedr. St. van de Senaat:

1-337 - 1995/1996:

Nr. 1: Ontwerp overgezonden door de Kamer van volksvertegenwoordigers.

Ont participé aux délibérations de la commission :

1. Membres effectifs : MM. Lallemand, président; Coveliers, Mmes de Bethune, Delcourt-Pêtre, MM. Desmedt, Erdman, Goris, Hotyat, Mahoux, Mme Milquet, MM. Raes, Vandenberghe et Bourgeois, rapporteur.
2. Membre suppléant : M. Hatry.
3. Autre sénateur : M. Boutmans.

Voir :

Document du Sénat:

1-337 - 1995/1996:

Nº 1: Projet transmis par la Chambre des représentants.

INHOUD	Blz.	SOMMAIRE	Pages
I. Inleidende uiteenzetting van de minister van Justitie	3	I. Exposé introductif du ministre de la Justice	3
II. Algemene besprekking	6	II. Discussion générale	6
a) Voorafgaande opmerking	6	a) Remarque préliminaire	6
b) Opmerkingen en vragen van de leden	6	b) Remarques et questions des commissaires	6
c) Antwoorden van de minister van Justitie	13	c) Réponses du ministre de la Justice	13
1. De lage slaagpercentages voor het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage en het examen inzake beroepsbekwaamheid	13	1. Les taux de réussite peu élevés au concours d'admission au stage judiciaire et à l'examen d'aptitude professionnelle	13
2. Evenwicht inzake de benoemingen tussen de gerechtelijke stagiairs en de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid	14	2. Répartition équilibrée des nominations entre les stagiaires judiciaires et les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle	14
3. Vaststelling van het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair	15	3. Fixation du nombre des places vacantes de stagiaire judiciaire	15
4. Beperking van de geldigheidsduur van het examen inzake beroepsbekwaamheid	15	4. Limitation de la durée de validité de l'examen d'aptitude professionnelle	15
5. Kwalitatieve vergelijking van magistraten naar gelang van de gevuldte toegangsweg tot de magistratuur	16	5. Comparaison qualitative des magistrats selon la filière suivie pour accéder à la magistrature	16
6. Benoeming van de gerechtelijke stagiairs	16	6. Nomination des stagiaires judiciaires	16
7. Voorrangsregeling tussen geslaagden voor twee of meer vergelijkende toelatingsexamens voor de gerechtelijke stage	17	7. Règle de priorité entre lauréats de deux ou de plusieurs concours d'admission au stage judiciaire	17
8. Vervroegde pensionering van magistraten	17	8. Mise à la retraite anticipée de magistrats	17
9. Vacatures en taalvereisten in het gerechtelijk arrondissement Brussel	18	9. Places vacantes et connaissances linguistiques exigées dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles	18
III. Artikelsgewijze besprekking	18	III. Discussion des articles	18
a) Artikel 1	18	a) Article premier	18
b) Artikel 2	18	b) Article 2	18
c) Artikel 3	18	c) Article 3	18
IV. Stemming over het geheel	19	IV. Vote sur l'ensemble	19
V. Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie	20	V. Texte adopté par la Commission de la Justice	21

De commissie heeft dit wetsontwerp besproken tijdens haar vergaderingen van 5 juni en 2 juli 1996.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Artikel 259^{quater} werd in het Gerechtelijk Wetboek ingevoegd door de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten (*Belgisch Staatsblad* van 26 juli 1991).

Doelstelling van deze wet was de toegang tot de magistratuur objectief te laten verlopen en de opleiding van de magistraten te verbeteren.

Om het verwijt van een opportunistische aanwijzing van magistraten te voorkomen, werden er twee soorten examens ingesteld.

In de eerste plaats is er het vergelijkend toelatings-examen voor de gerechtelijke stage, dat de grootste toegangsweg vormt tot de magistratuur (*cf. artikel 259^{quater}*).

Ten tweede is er het examen inzake beroepsbekwaamheid, dat zich in principe tot de meer ervaren juristen richt (*cf. artikel 259bis*).

Met deze laatste regeling, de zogenaamde buitenbaan, wou men mensen met een veelzijdige beroepservaring aanmoedigen tot de magistratuur toe te treden en tevens verhinderen dat er gesloten en corporatistische structuren zouden ontstaan.

Onder druk van de omstandigheden is artikel 259^{quater}, dat de gerechtelijke stage regelt, reeds twee keer gewijzigd, te weten door de wetten van 6 augustus 1993 en 1 december 1994 (*Belgisch Staatsblad* van 4 december 1993 en 6 december 1994).

De wet van 1 december 1994 had voornamelijk tot doel het nijpend personeelstekort bij de parketten weg te werken.

Om een loopbaan bij het parket aantrekkelijker te maken, werd de toegangsdrempel tot de staande magistratuur verlaagd door onder andere de gerechtelijke stage uit te splitsen.

Naast de bestaande stage van drie jaar werd namelijk een nieuwe, kortere stage gecreëerd van 18 maanden die rechtstreeks toegang verleent tot het ambt van magistraat van het openbaar ministerie (*cf. artikel 259^{quater}, §§ 2 en 3*).

Deze bepaling heeft haar uitwerking niet gemist. Sinds de inwerkingtreding van de wet van 1 december 1994 op 16 december van dat jaar, hebben 52 van de 72 stagiairs gekozen voor de korte stage en dus voor een loopbaan op het parket.

La commission a discuté le projet de loi qui vous est soumis au cours de ses réunions des 5 juin et 2 juillet 1996.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE LA JUSTICE

L'article 259^{quater} a été inséré dans le Code judiciaire par la loi du 18 juillet 1991 modifiant les règles du Code judiciaire relatives à la formation et au recrutement des magistrats (*Moniteur belge* du 26 juillet 1991).

L'objet de cette loi était d'assurer un déroulement objectif de l'accès à la magistrature et d'améliorer la formation des magistrats.

Deux types d'examens ont été institués pour prévenir le reproche d'une désignation opportuniste de magistrats.

Le premier est le concours d'admission au stage judiciaire, lequel constitue la principale voie d'accès à la magistrature (*cf. l'article 259^{quater}*).

Le second est l'examen d'aptitude professionnelle, qui s'adresse en principe aux juristes plus expérimentés (*cf. l'article 259bis*).

Par cette dernière réglementation, appelée le tour extérieur, on a voulu encourager l'accès à la magistrature de personnes bénéficiant d'une expérience professionnelle variée et simultanément éviter l'apparition de structures fermées et corporatistes.

Sous la pression des circonstances, l'article 259^{quater}, qui règle le stage judiciaire, a déjà été modifié à deux reprises, à savoir par les lois des 6 août 1993 et 1er décembre 1994 (*Moniteur belge* des 4 décembre 1993 et 6 décembre 1994).

La loi du 1er décembre 1994 avait principalement pour objet de mettre fin à la pénurie aiguë de personnel dans les parquets.

En vue de rendre plus attrayante une carrière au parquet, on a notamment abaissé le seuil d'accès à la magistrature debout en dédoublant le stage judiciaire.

En effet, outre le stage existant de trois ans, on a créé un nouveau stage plus court, de dix-huit mois, qui donne directement accès à la fonction de magistrat du ministère public (*cf. l'article 259^{quater}, §§ 2 et 3*).

Cette disposition a produit l'effet escompté. Depuis l'entrée en vigueur de la loi du 1er décembre 1994, le 16 décembre de la même année, 52 des 72 stagiaires ont opté pour le stage de courte durée et, dès lors, pour une carrière au parquet.

De feiten wijzen echter uit dat de voormelde doelstelling niet volledig werd gehaald.

Om die reden moet artikel 259*quater*, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek worden bijgeschaafd.

Zoals hiervoor is aangestipt, bepaalt de huidige tekst van het tweede lid hoe de toegang tot de magistratuur verloopt:

- hetzij via het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage;
- hetzij via het examen inzake beroepsbekwaamheid.

Het tweede lid bepaalt namelijk: «*Het aantal vacatures van stagiair mag niet hoger zijn dan twee derde van het aantal magistraten die de leeftijds grens zullen bereiken tijdens het vierde jaar dat volgt op de in het eerste lid bedoelde bekendmaking.*»

Deze tweederderegel werd in 1991 in de Senaat toegevoegd om naast de gerechtelijke stagiairs nog voldoende doorstroming naar de magistratuur te hebben via de balie. In de realiteit blijkt die basis van berekening niet correct te zijn.

Immers, door enkel het aantal magistraten te nemen dat in de loop van het vierde jaar de leeftijds-grens bereikt (67 jaar), komen niet in aanmerking:

- zij die vervroegd weggaan (45 pct. vertrekt vóór de leeftijd van 67 jaar);
- de promoties aan de basis (substituut — rechter);
- de formatieuitbreidingen (bijvoorbeeld ingevolge de wet van 11 juli 1994).

Daardoor komt het dat de thans geldende verdeelsleutel niet voldoet zodat te weinig vacatures van de magistratuur worden opgevuld door gerechtelijke stagiairs terwijl er nochtans meer geslaagden zijn dan er volgens deze verdeelsleutel kunnen beginnen. Bovendien voldoen de andere toegangswegen ook absoluut niet om de vacatures op te vullen:

1. Het aantal plaatsvervangende rechters benoemd vóór 1 oktober 1993 die aan de voorwaarden voor benoeming voldoen, neemt gestadig af.

2. Het aantal geslaagden voor het examen inzake beroepsbekwaamheid dat postuleert, is beperkt.

De cijfers spreken voor zich:

Voor de 3 examensessies (92-93, 93-94, 94-95) hebben tot op heden nog nooit gepostuleerd voor een functie van effectief magistraat:

Les faits démontrent toutefois que l'objectif susvisé n'a pas été pleinement atteint.

C'est pourquoi il convient de remettre sur le métier l'article 259*quater*, § 1er, deuxième alinéa, du Code judiciaire.

Comme nous l'avons noté ci-dessus, le texte actuel du deuxième alinéa précise le déroulement de la procédure d'accès à la magistrature :

- soit par le concours d'admission au stage judiciaire;
- soit par l'examen d'aptitude professionnelle.

Ainsi, ce deuxième alinéa prévoit que «*le nombre des fonctions de stagiaire à pourvoir ne peut excéder les deux tiers du nombre de magistrats qui auront atteint la limite d'âge au cours de la quatrième année suivant la publication prévue au premier alinéa.*»

Cette règle des deux tiers a été ajoutée par le Sénat en 1991 afin de garantir qu'un nombre suffisant de membres du barreau puissent accéder à la magistrature à côté des stagiaires judiciaires. En réalité, il s'avère que cette base de calcul est incorrecte.

En effet, en ne prenant en considération que le nombre des magistrats qui atteignent la limite d'âge (67 ans) au cours de la quatrième année, on ne tient pas compte :

- de ceux qui quittent la magistrature avant la limite d'âge (45 p.c. partent avant l'âge de 67 ans);
- des promotions à la base (substituts promus à la fonction de juge);
- des extensions de cadre (par exemple en application de la loi du 11 juillet 1994).

Il s'ensuit que la clé de répartition appliquée actuellement ne donne pas satisfaction et que, de ce fait, trop peu de places vacantes à pourvoir dans la magistrature sont attribuées à des stagiaires judiciaires, alors que le nombre des lauréats est supérieur au nombre des places déclarées vacantes à la suite de l'application de ladite clé de répartition. En outre, les autres filières d'accès à la fonction ne suffisent absolument pas non plus pour pourvoir aux emplois vacants :

1. Le nombre des juges suppléants nommés avant le 1er octobre 1993 et qui remplissent les conditions de nomination aux fonctions, est en diminution croissante.

2. Le nombre des lauréats à l'examen d'aptitude professionnelle qui postulent, est limité.

Les chiffres parlent d'eux-mêmes :

Pour les trois sessions d'examens (1992-1993, 1993-1994, 1994-1995), n'ont, à ce jour, encore jamais postulé une fonction de magistrat effectif :

32 Nederlandstaligen op een totaal van 80 Nederlandstalige laureaten;

12 Franstaligen op een totaal van 51 Franstalige laureaten.

Met andere woorden, 30 pct. van het beperkt aantal laureaten (die men wou beschermen) postuleert niet!

De redenen daarvoor zijn:

1. Zij dienen ook nog aan bepaalde benoemingsvoorraarden te voldoen, zoals bedoeld bijvoorbeeld in artikel 191, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek.

Om tot rechter benoemd te worden, moet men:

1° 10 jaar ononderbroken werkzaam zijn geweest aan de balie;

2° of, ten minste vijf jaar een ambt van staatsraad, auditeur, adjunct-auditeur, referendaris, adjunct-referendaris bij de Raad van State of een ambt van referendaris bij het Arbitragehof hebben uitgeoefend;

3° of een «gemengde carrière» bewijzen: 12 jaar balie, openbaar ministerie, notaris of een juridisch ambt in een openbare of private dienst.

2. Zij blijken kieskeurig te zijn en wachten tot een geschikt (in hun buurt) of beter betaald ambt (vrede-rechter/politierechter) vacant wordt verklaard.

3. Zij houden het getuigschrift als «appeltje voor de dorst» (in tegenstelling tot het «vergelijkend examen» van gerechtelijk stagiair blijft dit getuigschrift immers onbeperkt geldig).

Vandaar de noodzaak van dit wetsontwerp dat, het zij herhaald, niets afdoet aan de filosofie van 1991, wel integendeel.

Het voorliggende wetsontwerp bepaalt dat jaarlijks het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair zal worden vastgesteld bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit. Zoals ook vermeld in de memorie van toelichting zal niet aan het principe worden geraakt dat ook de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid voldoende kansen moeten hebben om tot magistraat te worden benoemd.

Bovendien bepaalt dit wetsontwerp eveneens dat de geslaagden voor het vergelijkend toelatings-examen tot 3 jaar na de afsluiting van het vergelijkend examen kunnen worden benoemd.

Tot op heden is het immers zo dat de geslaagde voor dit examen die bijvoorbeeld 15e gerangschikt stond, terwijl er slechts 14 plaatsen waren, ook het volgende jaar niet meer kan worden benoemd tenzij hij het examen opnieuw aflegt.

32 néerlandophones sur un total de 80 lauréats néerlandophones;

12 francophones sur un total de 51 lauréats francophones.

En d'autres termes, 30 p.c. du nombre limité de lauréats (que l'on voulait protéger) ne postulent pas !

Les raisons en sont les suivantes:

1. Ils doivent également satisfaire à certaines conditions de nomination énoncées, par exemple, à l'article 191, § 2, du Code judiciaire.

Pour pouvoir être nommé juge, il faut:

1° avoir suivi le barreau pendant au moins dix années sans interruption;

2° ou avoir, pendant cinq années au moins, exercé les fonctions de conseiller, d'auditeur, d'auditeur adjoint, de référendaire ou de référendaire adjoint au Conseil d'État ou des fonctions de référendaire à la Cour d'arbitrage;

3° ou faire état d'une «carrière mixte»: avoir pendant douze années suivi le barreau, exercé des fonctions de magistrat du ministère public, la profession de notaire, ou des fonctions juridiques dans un service public ou privé.

2. Ils se montrent exigeants et attendent qu'un poste approprié (près de leur domicile) ou mieux rémunéré (juge de paix/juge de police) soit déclaré vacant.

3. Ils conservent le certificat comme «poire pour la soif» (contrairement au «concours» de stagiaire judiciaire, ce certificat a, en effet, une validité illimitée).

D'où la nécessité du projet de loi à l'examen qui, il faut le répéter, ne porte nullement atteinte à la philosophie de 1991, bien au contraire.

Le projet de loi à l'examen prévoit que le nombre de places de stagiaire judiciaire vacantes sera déterminé chaque année par arrêté royal délibéré en Conseil des ministres. Ainsi que le précise également l'exposé des motifs, il ne sera pas porté atteinte au principe selon lequel les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle doivent conserver eux aussi suffisamment de chances d'être nommés magistrats.

Le projet de loi à l'examen prévoit en outre que les lauréats du concours d'admission au stage peuvent être nommés au plus tard trois ans après la clôture du concours.

Jusqu'à présent, le lauréat de ce concours qui était par exemple classé quinzième, alors qu'il n'y avait que quatorze places vacantes, ne pouvait plus être nommé l'année suivante, sauf s'il se représentait à ce concours.

Tot slot vraagt de minister dat het wetsontwerp onverwijld zou worden goedgekeurd, zodat de nodige maatregelen kunnen worden genomen opdat 50 kandidaten (27 Nederlandstaligen en 23 Frans-taligen) de gerechtelijke stage op 1 oktober 1996 kunnen aanvatten.

II. ALGEMENE BESPREKING

a) Voorafgaande opmerking

Wat de problematiek van de werving en de opleiding van magistraten betreft, heeft de Commissie voor de Justitie op 4 juni 1996 een hoorzitting gehouden met de leden van het Wervingscollege der magistraten (*cf. art. 259bis*).

Het was met name de bedoeling na te gaan hoe de leden van dit college hun opdracht ervaren, op welke problemen zij zijn gestuit bij de organisatie van de examens, welke verklaring zij geven voor de lage slaagpercentages en op welke wijze de recruteringsproblemen volgens hen kunnen worden verholpen.

Het verslag van deze hoorzitting (*cf. Gedr. St., Senaat, 1995-1996, nr. 1-337/4*) maakt het mogelijk het onderhavige wetsontwerp in een ruimer verband te situeren.

b) Opmerkingen en vragen van de leden

Een lid verklaart geen fundamentele bezwaren tegen dit ontwerp te hebben. Nochtans wenst hij een drietal kanttekeningen te maken.

In de eerste plaats betreurt hij dat de door artikel 2 voorgestelde wijziging van artikel 259*quater*, § 1, eerste en tweede lid, tot gevolg heeft dat de in dit artikel bepaalde verdeelsleutel, volgens welke de toegang tot de magistratuur voor twee derde via de weg van de gerechtelijke stage moet verlopen, wordt geschrapt.

Deze quotaregeling werd in 1991 juist ingevoerd uit vrees dat de magistratuur in corporatisme zou vervallen wanneer de toegang tot het ambt van magistraat uitsluitend aan gerechtelijke stagiairs zou worden voorbehouden.

Dat deze verantwoording haar volle gelding behoudt, is volgens spreker uit de hoorzitting met de leden van het Wervingscollege der magistraten gebleken.

Bepaalde uitlatingen van sommigen onder hen getuigen diens inziens van een corporatistische instelling.

Zo stemt het tot nadenken dat zij die de lage slaagcijfers voor het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage en het examen inzake

Pour conclure, le ministre demande que la loi en projet soit adoptée sans tarder, de manière que l'on puisse prendre les mesures nécessaires pour faire débuter le 1er octobre 1996 le stage judiciaire de 50 candidats (27 néerlandophones et 23 francophones).

II. DISCUSSION GÉNÉRALE

a) Remarque préliminaire

En ce qui concerne la question du recrutement et de la formation des magistrats, la Commission de la Justice a procédé, le 4 juin 1996, à l'audition de plusieurs membres du Collège de recrutement des magistrats (*cf. art. 259bis*).

Cette audition visait notamment à déterminer quelle est l'idée que les membres de ce Collège se font de leur mission, à quels problèmes ils se sont heurtés dans l'organisation des examens, comment ils expliquent les faibles pourcentages de réussite et de quelle manière l'on pourra, à leur avis, remédier aux problèmes de recrutement.

Le procès-verbal de cette audition (*cf. doc. Sénat, 1995-1996, n° 1-337/4*) permet de situer le projet de loi à l'examen dans un cadre plus large.

b) Remarques et questions des commissaires

Un membre déclare qu'il n'a pas d'objection fondamentale contre ce projet de loi, mais qu'il souhaite faire trois observations.

Il regrette tout d'abord que la modification de l'article 259*quater*, § 1er, premier et deuxième alinéas, proposée à l'article 2, entraîne la suppression de la clé de répartition qui est définie dans cet article et suivant laquelle l'accès à la magistrature doit être assuré pour les deux tiers par le biais du stage judiciaire.

Il s'agit d'un régime de quotas qui avait été instauré en 1991, précisément parce que l'on craignait qu'en réservant l'accès à la fonction de magistrat aux seuls stagiaires l'on fasse sombrer la magistrature dans le corporatisme.

Selon l'intervenant, il ressort clairement de l'audition des membres du Collège de recrutement des magistrats que cette crainte reste fondée.

Les déclarations de certains de ces membres témoignent, à son avis, d'une mentalité corporatiste.

Le fait que les membres du Collège qui n'ont jamais dû passer d'examen pour accéder à la magistrature relativisent les faibles pourcentages de réussite au

beroepsbekwaamheid relativeren, zelf nooit enig examen hebben afgelegd om tot de magistratuur te kunnen toetreden.

Om die reden pleit hij voor het behoud van de tweederderegel, neergelegd in artikel 259*quater*, § 1, tweede lid.

De minister verklaart weliswaar in de memorie van toelichting dat «het niet in de bedoeling ligt om aan het principe te raken dat ook de laureaten van het andere examen (examen inzake beroepsbekwaamheid) vanzelfsprekend voldoende kansen moeten hebben om tot magistraat benoemd te worden» (*cf.* Memorie van toelichting, Gedr. St., Kamer, 1995-1996, nr. 466/1, blz. 2), maar de vraag rijst of deze intentie in de toekomst steeds metterdaad zal worden gerespecteerd dan wel, na verloop van tijd, bijvoorbeeld na een regeringswissel, tot een vrome onvervulde wens zal verworden.

De Raad van State heeft er in zijn advies trouwens op gewezen dat «zoals het ontworpen artikel is gesteld, het echter, in tegenstelling tot de bepalingen die het vervangt, geen enkele waarborg biedt voor de naleving van het dwingende voorschrift (zijnde de verdeelsleutel)» (*cf. op. cit.*, blz. 4).

Spreker vestigt er de aandacht op dat in Nederland en Duitsland ook een quotaregeling geldt, welke een gevarieerd aanbod van kandidaat-magistraten uit verschillende juridische beroepsgroepen garandeert. Het is tevens opvallend dat in deze twee landen, maar ook in het Verenigd Koninkrijk, er verhoudingsgewijs minder rechters zijn dan in België.

In deze landen maken advocaten met een zekere beroepservaring veel gemakkelijker de overstap naar de magistratuur, onder meer wegens het statuut dat zij als magistraat genieten.

Spreker acht het gerechtvaardigd dat de grote toegangspoort tot de magistratuur wordt voorbehouden aan juristen die bijna onmiddellijk na het behalen van hun diploma beslissen deel te nemen aan het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage. Om het gevaar van corporatisme te bezweren, dient echter ook een voldoende aantal kandidaten uit andere juridische beroepen met een beproefde beroepservaring de mogelijkheid te hebben tot de magistratuur toe te treden (*cf.* art. 187 van het Gerechtelijk Wetboek).

Om deze redenen valt het te betreuren dat, ondanks de belofte van de minister om het principe van de dubbele toegang na te leven, in het wetsontwerp wordt afgestapt van de regel dat twee derde van de vacatures in de magistratuur voorbehouden is aan de laureaten van het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage en een derde aan die van het examen inzake beroepsbekwaamheid.

concours d'admission au stage judiciaire et à l'examen d'aptitude professionnelle donne à réfléchir.

C'est pourquoi il demande que l'on maintienne la règle des deux tiers qui est définie à l'article 259*quater*, § 1er, deuxième alinéa.

S'il est vrai que le ministre a déclaré, dans l'exposé des motifs, que le projet n'avait pas pour but de «toucher au principe que les lauréats de l'autre examen (examen d'aptitude professionnelle) doivent garder bien entendu eux aussi suffisamment de chances d'être nommés magistrat» (*cf.* Exposé des motifs, doc. Chambre 1995-1996, n° 466/1, p. 2), la question se pose de savoir si cet objectif sera toujours respecté effectivement ou si, avec le temps et, par exemple, à la suite d'un changement de gouvernement, il ne se réduira pas à un vœu pieux.

Dans son avis, le Conseil d'État a d'ailleurs souligné que «tel qu'il est rédigé, l'article en projet n'offre toutefois, à la différence des dispositions qu'il remplace, aucune garantie du respect de cette contrainte (c'est-à-dire la clé de répartition)» (*cf. op. cit.*, p. 4).

L'intervenant fait remarquer que les Pays-Bas et l'Allemagne appliquent eux aussi un système de quotas qui garantit un apport varié de candidats magistrats issus de groupes divers de titulaires de professions juridiques. Il est en outre frappant de constater que ces deux pays, ainsi que le Royaume-Uni, comptent proportionnellement moins de juges que la Belgique.

Dans ces pays, les avocats qui disposent d'une certaine expérience professionnelle passent beaucoup plus facilement dans la magistrature, entre autres en raison du statut dont ils jouissent en tant que magistrats.

L'intervenant estime qu'il est justifié d'ouvrir largement l'accès à la magistrature aux juristes qui décident presque immédiatement après avoir obtenu leur diplôme de participer au concours d'admission au stage judiciaire. Toutefois, pour écarter tout danger de corporatisme, il faut ouvrir la possibilité d'accéder à la magistrature à un nombre suffisamment important de candidats issus d'autres professions juridiques qui disposent d'une expérience professionnelle reconnue (*cf.* l'article 187 du Code judiciaire).

Il est regrettable dès lors que, malgré la promesse du ministre de respecter le principe du double accès, la loi en projet abandonne la règle suivant laquelle les deux tiers des vacances à la magistrature sont réservés aux lauréats du concours d'admission au stage judiciaire et le tiers restant aux lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle.

Een tweede opmerking betreft het feit dat de resultaten van het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage slechts drie jaar gelden terwijl de validiteit van het examen inzake beroepsbekwaamheid onbeperkt is.

Spreker is van oordeel dat ook in dit laatste geval de wervingsreserve slechts een bepaalde geldingsduur mag hebben.

Tot slot vestigt hij er de aandacht op dat het gebrek aan kandidaten voor het ambt van substituut ook een dieper liggende oorzaak heeft. Het feit dat het personeeltekort bij het ene parket acuter is dan bij het andere, vormt een uitstekende graadmeter voor de belabberde werkomstandigheden en de vertroebelde sfeer die er heerst. Dit laatste euvel is ten gronde terug te brengen tot de strikte hiërarchische structuur waarin de substituten worden ingeschakeld, welke niet langer aangepast is aan de huidige opvatting inzake rechtsbedeling.

Een volgende spreker schaart zich achter de opmerking dat de toegang tot de magistratuur via de zogenaamde buitenbaan, d.w.z. via het examen inzake beroepsbekwaamheid, moet behouden blijven. De inbreng van ervaren juristen uit een andere beroepsomgeving vormt een antidotum tegen corporatistische neigingen en zal tevens binnen de magistratuur bevuchtend werken.

Hij verklaart echter geen voorstander te zijn van een beperking van de geldingsduur van het attest, dat aan de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid wordt uitgereikt. Het gevaar bestaat immers dat er dan nog minder, ervaren juristen zich toe zullen geroepen voelen om aan het examen deel te nemen.

Een formule zou erin kunnen bestaan dat het attest vervalt wanneer de houder ervan zijn activiteit aan de balie stopzet.

Alvorens echter opnieuw aan de bepalingen inzake de werving en de opleiding van magistraten te sleutelen, dringt hij er bij de minister op aan de federale Kamers binnen twee jaar te informeren over de impact van de voorgestelde wijziging van artikel 259_{quater}.

Een andere spreker haakt hierop in en stelt vast dat artikel 259_{quater}, dat door de wet van 18 juli 1991 in het Gerechtelijk Wetboek is ingevoegd, thans reeds voor de derde keer zal worden gewijzigd (*cf.* de wetten van 6 augustus 1993 en 1 december 1994, *Belgisch Staatsblad* van 4 december 1993 en 6 december 1994). In die omstandigheden lijkt een evaluatie van de bepalingen inzake de werving en de opleiding van magistraten ten zeerste opportuun.

Het lid deelt de opvatting dat de mogelijkheid voor ervaren juristen met voldoende beroepservaring om via de zogenaamde buitenbaan tot de magistratuur toe te treden, in stand moet worden gehouden.

Sa deuxième observation porte sur le fait que les résultats du concours d'admission au stage judiciaire ne sont valables que pendant trois ans alors que les résultats de l'examen d'aptitude professionnelle restent toujours valables.

Il estime qu'il faut également limiter dans le temps la validité de la réserve de recrutement constituée par la voie de l'examen.

Pour conclure, il souligne que la pénurie de candidats à la fonction de substitut est due aussi à une cause plus profonde. Le fait que le manque de personnel soit plus aigu dans certains parquets que dans d'autres est très révélateur des conditions de travail misérables qui existent en leur sein et de l'ambiance trouble qui y règne. Cet élément négatif est lié essentiellement à la structure hiérarchique stricte dans laquelle les substituts sont intégrés, structure qui ne correspond plus à la conception que l'on a aujourd'hui de l'administration de la justice.

L'intervenant suivant souscrit à l'observation selon laquelle l'accès à la magistrature par ce qu'on appelle le tour extérieur, c'est-à-dire par l'examen d'aptitude professionnelle, doit être maintenu. L'apport de juristes expérimentés provenant d'un autre environnement professionnel constitue un antidote contre les tendances corporatistes et agira de manière fructueuse au sein de la magistrature.

Il ne se déclare toutefois pas partisan d'une limitation de la durée de validité de l'attestation délivrée aux lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle. À la suite d'une telle limitation, l'on risquerait, en effet, de voir encore moins de juristes expérimentés se sentir appelés à participer à l'examen.

L'on pourrait rendre l'attestation caduque dès que son titulaire cesse ses activités au barreau.

L'intervenant insiste toutefois auprès du ministre pour qu'il informe, dans les deux ans, les Chambres fédérales de l'incidence de la modification proposée de l'article 259_{quater}, avant de toucher une nouvelle fois aux dispositions relatives au recrutement et à la formation des magistrats.

Un autre intervenant enchaîne en constatant que l'article 259_{quater}, inséré dans le Code judiciaire par la loi du 18 juillet 1991, subit déjà sa troisième modification (*cf.* les lois des 6 août 1993 et 1er décembre 1994, *Moniteur belge* des 4 décembre 1993 et 6 décembre 1994). Dès lors, une évaluation des dispositions relatives au recrutement et à la formation des magistrats semble tout à fait opportune.

Il partage l'avis selon lequel il faut maintenir la possibilité, pour des juristes qui bénéficient d'une expérience professionnelle suffisante, d'accéder à la magistrature par le «tour extérieur».

Indien deze toegangspoort wordt gesloten, bestaat het gevaar dat, zoals in Frankrijk het geval is met de *École nationale de la Magistrature*, er een scheiding in de geesten, zelfs een rivaliteit ontstaat tussen de magistratuur en de balie, welke te wijten is aan een miskenning of niet kennen van elkaars rol. Om deze reden moet de doorstroming van de balie naar de magistratuur worden gevrijwaard.

Daartoe is vereist dat de balies, in samenwerking met het Wervingscollege der magistraten, zo snel mogelijk een informatiekanal opstarten ten behoeve van advocaten die belangstelling hebben voor een loopbaan in de magistratuur.

Tevens verzoekt hij de minister er zich uitdrukkelijk toe te verbinden om bij de vaststelling van het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair de tweederderegel in acht te nemen.

Voorts beschouwt hij het niet wenselijk dat de zetel uitsluitend uit magistraten zou worden samengesteld die hun loopbaan bij het parket zijn begonnen en na verloop van tijd naar de zittende magistratuur overstappen. Een dergelijk eenrichtingsverkeer zou binnen de rechterlijke macht tot een ommekkeer kunnen leiden in de benadering van het strafrecht.

Tot slot wenst hij te weten hoe het voorgestelde artikel 259^{quater}, § 1, vierde lid (nieuw), moet worden geïnterpreteerd.

Luidens dit artikel «*kunnen de geslaagden van het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage uiterlijk drie jaar na de afsluiting van het gerechtelijk examen benoemd worden tot gerechtelijk stagiair. In geval van geslaagden voor twee of meer vergelijkende toelatingsexamens voor de gerechtelijke stage, wordt voorrang verleend aan de geslaagden voor het vergelijkend examen waarvan het proces-verbaal op de het verst aangelegden datum is afgesloten*

».

Betekent dit dat de kandidaat die op het examen in 1995 65 pct. behaalde, voorrang heeft op degene die in 1996 85 pct. kreeg ?

Spreker acht een dergelijke regeling onaanvaardbaar omdat ze afbreuk doet aan het principe van de rangschikking op grond van de behaalde examenresultaten.

Een volgend lid verklaart dat de opheffing in artikel 259^{quater}, § 1, van de tweederderegel de vraag oproept of de bij de wet van 18 juli 1991 ingevoerde twee toegangswegen tot de magistratuur wel evenwaardig zijn.

In de eerste plaats is er het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage ten behoeve van juristen met ten minste één jaar ervaring aan de balie. Zij die tot de stage worden toegelaten, krijgen een

Si l'on ferme cette voie d'accès, l'on risque de voir apparaître, comme cela s'est produit en France avec l'École de la magistrature, un clivage des esprits et même une rivalité entre la magistrature et le barreau, due à la méconnaissance ou à l'ignorance des rôles respectifs. C'est pourquoi il convient de préserver la possibilité de passer du barreau à la magistrature.

À cet effet, il faut que les barreaux ouvrent le plus rapidement possible, en collaboration avec le Collège de recrutement des magistrats, un canal d'informations à l'intention des avocats qui s'intéressent à une carrière dans la magistrature.

Il demande également au ministre de s'engager expressément à respecter la règle des deux tiers pour ce qui est de la fixation du nombre des emplois vacants de stagiaire judiciaire.

Il estime par ailleurs qu'il n'est pas souhaitable que le siège soit composé exclusivement de magistrats qui ont entamé leur carrière au parquet et qui sont passés à la magistrature assise au bout d'un certain temps. Un tel mouvement à sens unique pourrait entraîner, au sein du pouvoir judiciaire, un changement radical dans la manière de concevoir le droit pénal.

Il demande en conclusion comment l'article 259^{quater}, § 1er, quatrième alinéa (nouveau), proposé doit être interprété.

En vertu de cet article, «*les lauréats du concours d'admission au stage judiciaire peuvent être nommés stagiaires judiciaires au plus tard trois ans après la clôture du concours. Entre lauréats de deux ou plusieurs concours d'admission au stage judiciaire, priorité est donnée aux lauréats du concours dont le procès-verbal a été clôturé à la date la plus ancienne*

».

Cela signifie-t-il que le candidat qui a obtenu 65 p.c. à l'examen de 1995 a priorité sur celui qui a obtenu 85 p.c. en 1996 ?

L'intervenant estime qu'une telle réglementation est inacceptable, parce qu'elle déroge au principe du classement sur la base des résultats obtenus aux examens.

L'intervenant suivante déclare que la suppression, à l'article 259^{quater}, § 1er, de la règle des deux tiers amène à se demander si les deux voies d'accès à la magistrature instituées par la loi du 18 juillet 1991 sont bien équivalentes.

Il y a d'abord le concours d'admission au stage judiciaire à l'usage des juristes qui ont au moins un an d'expérience au barreau. Ceux qui sont admis au stage reçoivent une formation théorique et une forma-

theoretische opleiding en een praktische vorming van drie jaar. De stage die onmiddellijk toegang geeft tot het ambt van magistraat van het openbaar ministerie, duurt slechts 18 maanden.

Gelet op het feit dat een verblijf van amper één jaar aan de balie voor de meerderheid van de betrokkenen moeilijk als een relevante beroepservaring kan worden beschouwd, kunnen er toch wel vraagtekens worden geplaatst bij een regeling waardoor jonge juristen na een stage van maximaal drie jaar, tijdens welke zij geen eindverantwoordelijkheid hebben gedragen, het ambt van magistraat kunnen uitoefenen.

Dit staat in schril contrast met de stringente eisen die worden gesteld aan degenen die via de buitenbaan tot de magistratuur wensen toe te treden. Ten eerste dienen zij inzake beroepservaring aan veel strengere voorwaarden te voldoen zoals bijvoorbeeld voor het ambt van rechter in de rechtbank van eerste aanleg, onder andere ten minste tien jaar ononderbroken werkzaam zijn geweest aan de balie of ten minste vijf jaar een ambt van staatsraad, auditeur, adjunct-auditeur, referendaris, adjunct-referendaris bij de Raad van State of een ambt van referendaris bij het Arbitragehof hebben uitgeoefend (*cf. artikel 191*). Ten tweede heeft het examen inzake beroepsbekwaamheid volgens de leden van het Wervingscollege een hogere moeilijkheidsgraad.

Spreekster vraagt zich af of voor de beide toegangswegen tot de magistratuur wel dezelfde kwaliteitseisen gelden.

Bestaat niet het gevaar dat door de afschaffing van de tweederderegel de gemakkelijkste toegangsweg tot de magistratuur, d.w.z. de gerechtelijke stage, wordt bevoordeeld en derhalve een toegang met twee snelheden wordt gecreëerd ?

Wat het tekort aan substituten betreft, oppert hetzelfde lid de mogelijkheid de gerechtelijke stagiairs ertoe te verplichten na de afloop van hun stage gedurende een bepaalde tijd eerst het ambt van magistraat van het openbaar ministerie uit te oefenen.

Het verwijt dat de zetel aldus uitsluitend uit vroegere parketmagistraten zal bestaan, wordt ondervangen door het feit dat zij die voor het examen inzake beroepsbekwaamheid zijn geslaagd, thans op enkele uitzonderingen na, allen voor de zittende magistratuur kiezen.

Voorts deelt zij de opvatting dat het attest inzake beroepsbekwaamheid slechts een bepaalde geldigheidsduur mag hebben. Het is onaanvaardbaar dat houders van dit attest zich zonder meer kandidaat zouden kunnen stellen voor een ambt in de magistratuur wanneer zij gedurende jaren na het examen geen enkel juridisch beroep meer hebben uitgeoefend.

tion pratique de trois ans. Le stage qui donne directement accès à la fonction de magistrat du ministère public ne dure que 18 mois.

Comme l'on peut difficilement considérer, pour ce qui est de la plupart des intéressés, qu'un séjour d'à peine un an au barreau est une expérience professionnelle appropriée, l'on est en droit de se poser des questions à propos d'une réglementation qui permet à des jeunes juristes d'exercer la fonction de magistrat après un stage de trois ans au maximum, au cours duquel ils n'ont pas assumé de responsabilité décisive.

Cette réglementation forme un contraste frappant avec les conditions contraignantes qui sont imposées à ceux qui souhaitent accéder à la magistrature par le tour extérieur. Pour commencer, ils doivent, par exemple, pour la fonction de juge au tribunal de première instance, satisfaire à des conditions beaucoup plus strictes en matière d'expérience professionnelle. C'est ainsi qu'ils doivent notamment avoir suivi le barreau pendant au moins dix ans sans interruption ou avoir, pendant au moins cinq ans, exercé les fonctions de conseiller, d'auditeur, d'auditeur adjoint, de référendaire, de référendaire adjoint au Conseil d'État ou des fonctions de référendaire à la Cour d'arbitrage (*cf. l'article 191*). Deuxièmement, l'examen d'aptitude professionnelle présente, selon les membres du collège de recrutement, un degré de difficulté plus élevé.

L'intervenante se demande si l'on manie les mêmes critères de qualité en ce qui concerne l'une et l'autre des deux voies d'accès à la magistrature.

Ne risque-t-on pas, en supprimant la règle des deux tiers, de favoriser la voie d'accès à la magistrature la plus facile, c'est-à-dire celle du stage judiciaire, et, dès lors, de créer un accès à deux vitesses ?

En ce qui concerne la pénurie de substituts, elle suggère la possibilité d'obliger les stagiaires judiciaires à exercer, pendant un certain temps, la fonction de magistrat du ministère public à l'issue de leur stage.

Le reproche que le siège est composé exclusivement d'anciens magistrats du parquet est neutralisé par le fait qu'actuellement, ceux qui ont réussi l'examen d'aptitude professionnelle optent tous pour la magistrature assise, à quelques exceptions près.

En outre, l'intervenante estime elle aussi que l'attestation d'aptitude professionnelle ne peut avoir qu'une durée de validité limitée. Il est inadmissible que les titulaires de cette attestation puissent poser leur candidature à une fonction dans la magistrature alors qu'ils n'ont plus exercé aucune profession juridique pendant plusieurs années après avoir réussi l'examen.

In dat verband dringt zij aan op een evaluatie van de inhoud van de examens en van de rol van het Wervingscollege der magistraten. Zo rijst de vraag of bij het schriftelijk gedeelte niet al te veel aandacht wordt geschonken aan abstracte onderwerpen die weinig uit te staan hebben met de rechtspraktijk en of tijdens het mondeling examen naar de persoonlijkheidskenmerken van de kandidaten mag worden gepeild.

Een volgende spreker verklaart dat het Wervingscollege de voorzorg heeft genomen een examenpolitiek uit te stippelen. Het examenprogramma is erop gericht de voor de uitoefening van het ambt van magistraat vereiste kwaliteiten te toetsen zoals de zin voor synthese, de begripsvorming en het oordeelsvermogen. Het spreekt vanzelf dat geen enkel examen erin zal slagen alle kwaliteiten van de kandidaten ondubbelzinnig in het daglicht te stellen.

De vaststelling dat de magistraat-leden van het Wervingscollege zelf nooit enig examen hebben afgelegd om tot de magistratuur te kunnen toetreden, doet niets af aan hun kwaliteit, welke boven alle twijfel verheven is. Het strekt de Senaat trouwens tot eer een Wervingscollege te hebben samengesteld dat zich zo gewetensvol van zijn taak heeft gekweten en erop heeft toegezien dat uitsluitend bekwame kandidaten op grond van objectieve criteria toegang krijgen tot de magistratuur.

Het lid deelt derhalve niet het scepticisme van sommigen ten aanzien van het Wervingscollege.

Getuige daarvan de uitspraken van verschillende korpsoversten die ten zeerste opgetogen zijn over de kwaliteit van de gerechtelijke stagiairs en de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid, die reeds tot magistraat zijn benoemd.

Bovendien mag men niet uit het oog verliezen dat het College met een minimum aan middelen moet functioneren. De leden investeren enorm veel tijd in de voorbereiding van de examens, de correctie ervan, het mondeling examengedeelte enzovoort en dit alles tegen een vergoeding van amper 200 frank bruto per uur. De zware werkdruk, gekoppeld aan de lage vergoeding, heeft er trouwens toe geleid dat verschillende leden van het College afhaken en geen kandidaat meer zijn voor een nieuw mandaat.

Spreker is van oordeel dat op structureel vlak de nodige maatregelen moeten worden genomen opdat het Wervingscollege zijn taak in de toekomst naar behoren kan blijven vervullen.

Hij deelt wel de opvatting van de vorige spreekster dat er geen reden toe bestaat voor het examen inzake beroepsbekwaamheid strengere eisen te stellen dan voor het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage.

À cet égard, elle insiste pour que l'on procède à une évaluation du contenu des examens et du rôle du Collège de recrutement des magistrats. On peut ainsi se demander si l'on n'accorde pas trop d'attention, dans l'examen écrit, à des sujets abstraits qui n'ont guère de rapport avec la pratique du droit et si l'on peut sonder les traits de la personnalité des candidats au cours de l'examen oral.

Un autre intervenant déclare que le Collège de recrutement a pris la précaution d'élaborer une politique en matière d'examens. On vise, en établissant le programme de ceux-ci, à apprécier les qualités requises pour l'exercice de la fonction de magistrat, telles que l'esprit de synthèse, la conceptualisation et la faculté de jugement. Bien entendu, aucun examen ne pourra révéler sans ambiguïté toutes les qualités des candidats.

Le fait que les magistrats-membres du Collège de recrutement n'ont eux-mêmes jamais passé d'examen pour pouvoir accéder à la magistrature ne diminue en rien leur valeur, laquelle n'est aucunement mise en doute. C'est d'ailleurs tout à l'honneur du Sénat d'avoir composé un Collège de recrutement qui s'est acquitté de sa tâche aussi consciencieusement et a veillé à ce que seuls les candidats compétents aient accès à la magistrature, sur la base de critères objectifs.

L'intervenant ne partage dès lors pas le scepticisme que certains éprouvent à l'égard du Collège de recrutement.

Une preuve en sont les déclarations de différents chefs de corps qui sont enchantés de la qualité des stagiaires judiciaires ainsi que des lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle qui ont déjà été nommés magistrats.

En outre, l'on n'oubliera pas que le Collège doit fonctionner avec un minimum de moyens. Ses membres investissent énormément de temps dans la préparation des examens, leur correction, l'examen oral, etc., en ne percevant qu'une rétribution d'à peine 200 francs brut par heure. Le poids du travail, d'une part, et la modestie de la rétribution, d'autre part, ont d'ailleurs eu pour conséquence que plusieurs membres du Collège se sont désistés et ne posent plus leur candidature à un nouveau mandat.

L'intervenant estime qu'il faut prendre les mesures nécessaires sur le plan structurel pour que le Collège de recrutement puisse continuer, à l'avenir, à s'acquitter convenablement de sa tâche.

Il est cependant d'accord avec la préopinante lorsque celle-ci déclare qu'il n'y a aucune raison de poser des conditions plus sévères pour l'examen d'aptitude professionnelle que pour le concours d'admission au stage judiciaire.

Een andere spreker gaat niet akkoord met deze laatste stelling. De twee examens hebben immers een verschillende finaliteit.

Het vergelijkend examen is erop gericht gerechtelijke stagiairs aan te trekken die na de afloop van de stage van drie jaar of 18 maanden tot de magistratuur toetreden.

Het examen inzake beroepsbekwaamheid verleent daarentegen, behoudens een negatief advies van het adviescomité, rechtstreeks toegang tot de magistratuur. Om die reden is het verantwoord voor dit examen strengere criteria te hanteren.

De vorige spreker verklaart dat de twee examens niet identiek moeten zijn, maar aangepast moeten zijn aan hun doelstelling, te weten de selectie van bekwame kandidaten op objectieve gronden.

De voorgestelde afschaffing van de tweederderegel in artikel 259*quater*, § 1, mag er niet toe leiden dat de toegang tot de magistratuur via de buitenbaan vrijwel onmogelijk zou worden gemaakt door al te strenge examens.

Een lid vraagt of de minister met cijfergegevens kan aantonen dat 45 pct. van de magistraten vóór de normale pensioenleeftijd van 67 jaar ontslag neemt.

Voorts wenst hij te weten op grond van welke criteria de Koning, voor elk gerechtelijk jaar, het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair zal bepalen.

In zijn inleidende uiteenzetting heeft de minister gesteld dat de in artikel 259*quater* vervatte tweederderegel geen correcte basis van berekening is.

Gelet op het feit dat de gerechtelijke stage drie jaar duurt voor degenen die een ambt in de zittende magistratuur ambiëren, rijst de vraag of het voorliggende wetsontwerp wel de mogelijkheid biedt drie jaar op voorhand het aantal vacatures voor de gerechtelijke stage te bepalen, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan het principe dat de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid voldoende kansen moeten hebben om tot magistraat te worden benoemd.

In dat verband wenst hij van de minister de verbin-tenis dat, zoals in de inleidende uiteenzetting is aangegeven, ook de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid voldoende kansen zullen krijgen om tot magistraat te worden benoemd.

Tot slot vraagt hij bijzondere aandacht voor het personeelsprobleem in het gerechtelijk arrondissement Brussel waar er 5 vacatures van rechter zijn en 6 van substituut.

Dienaangaande verklaarde de minister in de Kamercommissie voor de Justitie dat «verscheidene

Un autre commissaire n'est pas d'accord sur cette dernière affirmation. En effet, les deux examens ont une finalité différente.

Le concours vise à recruter des stagiaires judiciaires qui accèdent à la magistrature après avoir fait un stage de trois ans ou de dix-huit mois.

Tout au contraire, l'examen d'aptitude professionnelle donne un accès direct à la magistrature, sauf avis négatif du comité consultatif. C'est pour cette raison qu'il est justifié d'appliquer des critères plus sévères pour cet examen.

Le préopinant déclare que les deux examens ne doivent pas être identiques, mais doivent être appropriés à leur objectif, à savoir la sélection objective de candidats compétents.

La suppression proposée de la règle des deux tiers à l'article 259*quater*, § 1er, ne peut avoir pour conséquence qu'il deviendrait quasi impossible, en raison d'examens par trop difficiles, d'accéder à la magistrature par le tour extérieur.

Un membre demande si le ministre peut fournir des données chiffrées montrant que 45 p.c. des magistrats démissionnent avant l'âge normal de la retraite, soit 67 ans.

Il souhaiterait ensuite savoir sur quels critères le Roi se basera pour déterminer, pour chaque année judiciaire, le nombre des places vacantes de stagiaires judiciaires.

Dans son exposé introductif, le ministre a déclaré que la règle des deux tiers, posée à l'article 259*quater*, ne constitue pas une base de calcul correcte.

Puisque le stage judiciaire que doivent suivre ceux qui aspirent à une fonction dans la magistrature assise dure trois ans, l'on peut se demander si le projet de loi à l'examen permet de déterminer effectivement, trois ans à l'avance, le nombre des places vacantes de stagiaire judiciaire, sans qu'il soit porté atteinte au principe selon lequel les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle doivent disposer de suffisamment de chances d'être nommés magistrats.

À ce propos, il souhaite que le ministre s'engage, comme il l'a fait dans l'exposé introductif, à donner également aux lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle suffisamment de chances d'être nommés magistrats.

Il demande enfin que l'on accorde une attention toute particulière aux problèmes de personnel qui se posent dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles, où l'on compte cinq places vacantes de juge et six places vacantes de substitut.

À cet égard, le ministre a déclaré en Commission de la Justice de la Chambre que «plusieurs nominations

benoemingen in Brussel niet kunnen doorgaan wegens de ontoereikende talenkennis van de kandidaten. Er zijn immers niet genoeg kandidaten die aan de inzake taalgebruik gestelde voorwaarden voldoen. Het moeilijke taalexamen is wellicht aan herziening toe» (Verslag van de heer Landuyt, Gedr. St., Kamer, 1995-1996, nr. 466/3, blz. 10).

Spreker gaat hiermee niet akkoord. Wat het taalexamen betreft, mogen er zijns inziens geen toegevingen worden gedaan.

Zonder in een taalpolemiek te willen vervallen, pleit hij echter wel voor de opheffing van de verplichting neergelegd in artikel 43, § 5, van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, luidens welke twee derde van alle magistraten van de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de rechtbank van koophandel die hun zetel te Brussel hebben, alsook van de aan de eerste twee rechtbanken verbonden parketten, het bewijs moeten leveren van de kennis van de Nederlandse en van de Franse taal.

Deze bepaling heeft geen enkele zin meer omdat alle kamers van de betrokken rechtbanken sinds 1970 eentalig zijn, met uitzondering van de voorzitter die in kort geding zitting houdt. Bovendien worden de Nederlandse, respectievelijk Franse rechtsplegingen steeds gevoerd voor magistraten die door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in de rechten in het Nederlands, respectievelijk in het Frans hebben afgelegd.

De verplichting voor het arrondissement Brussel dat ten minste een derde van de magistraten door hun diploma bewijzen dat zij de examens van het doctoraat in het Nederlands hebben afgelegd en ten minste een derde van de magistraten dat zij de examens in het Frans hebben afgelegd, moet daarentegen worden behouden (*cf. art. 43, § 5, van de wet van 15 juni 1935*).

In ieder geval moet erover worden gewaakt dat geen enkele rechter, ook niet als bijzitter, kennis neemt van een zaak wanneer hij de taal van de rechtspleging niet machtig is.

Alleszins wat het arrondissement Brussel betreft, moet worden vastgesteld dat de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken niet meer aangepast is aan de huidige rechterlijke organisatie.

c) Antwoorden van de minister van Justitie

1. De lage slaagpercentages voor het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage en het examen inzake beroepsbekwaamheid

Wanneer over de selectieprocedure voor magistraten wordt gesproken, blijkt het lage slaagpercen-

ne peuvent avoir lieu à Bruxelles en raison de l'insuffisance des connaissances linguistiques des candidats. Trop peu de candidats répondent en effet aux conditions légales en matière d'emploi des langues. L'examen linguistique devra peut-être être revu vu sa difficulté actuelle» (Rapport de M. Landuyt, doc. Chambre, 1995-1996, n° 466/3, p. 10).

L'intervenant n'est pas d'accord sur ce point. Il est d'avis que l'on ne peut faire de concessions en ce qui concerne l'examen linguistique.

Sans vouloir verser dans la polémique linguistique, il plaide cependant pour la suppression de l'obligation prévue à l'article 43, § 5, de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire, aux termes duquel deux tiers de l'ensemble des magistrats du tribunal de première instance, du tribunal du travail et du tribunal de commerce dont le siège est établi à Bruxelles, ainsi que des parquets près ces deux premiers tribunaux doivent justifier de la connaissance de la langue française et de la langue néerlandaise.

Cette disposition n'a plus aucun sens, puisque toutes les chambres des tribunaux concernés sont unilingues depuis 1970, à l'exception du président siégeant en référé. De plus, les procédures respectivement en français et en néerlandais sont toujours menées par des magistrats qui justifient, par leur diplôme, qu'ils ont subi les examens du doctorat en droit respectivement en langue française et en langue néerlandaise.

Il convient cependant de maintenir, pour ce qui est de l'arrondissement de Bruxelles, l'obligation selon laquelle au moins un tiers des magistrats doivent justifier, par leur diplôme, qu'ils ont subi les examens du doctorat en droit en langue néerlandaise et un tiers au moins qu'ils ont subi ces examens en langue française (*cf. l'article 43, § 5, de la loi du 15 juin 1935*).

Il faut en tout cas veiller à ce qu'aucun juge, pas même en tant qu'assesseur, ne connaisse d'une affaire lorsqu'il ne maîtrise pas la langue de la procédure.

Force est de constater, en tout cas pour l'arrondissement de Bruxelles, que la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire n'est plus adaptée à l'organisation judiciaire.

c) Réponses du ministre de la Justice

1. Les taux de réussite peu élevés au concours d'admission au stage judiciaire et à l'examen d'aptitude professionnelle

Lorsque l'on parle de la procédure de sélection des magistrats, le problème le plus souvent cité est celui

tage voor het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage en het examen inzake beroepsbekwaamheid (ongeveer 19 pct.) het meest aangekaarte probleem te zijn (*cf. bijlage*).

Men mag evenwel de *ratio legis* van de door de wet van 18 juli 1991 in het Gerechtelijk Wetboek ingevoegde bepalingen betreffende de opleiding en de werving van magistraten niet uit het oog verliezen, te weten de aanwerving van bekwame magistraten op grond van strenge objectieve selectiecriteria.

Ondanks de lage slaagpercentages zijn er thans echter nog steeds voldoende laureaten om volgens de geldende procedure alle vacatures voor de gerechtelijke stage in te vullen. Het heeft geen enkele zin om, gelet op het beperkt aantal stageplaatsen, de lat bij het examen lager te leggen zodat er meer geslaagden zijn die toch niet voor een stageplaats in aanmerking komen.

2. Evenwicht inzake de benoemingen tussen de gerechtelijke stagiairs en de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid

Verschillende kerken is gewezen op de tegenstelling tussen de door artikel 2 voorgestelde opheffing van de tweederderegel vervat in artikel 259^{quater}, § 1, (2/3 gerechtelijke stagiairs en 1/3 laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid) en de bevestiging van de minister in de memorie van toelichting dat de laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid voldoende kansen moeten hebben om tot magistraat benoemd te worden (*cf. Gedr. St., Kamer, 1995-1996, nr. 466/1, blz. 2*).

De minister stelt dat deze verwarring te wijten is aan het feit dat in de memorie van toelichting verkeerd naar die verdeelsleutel is verwezen.

Hij bevestigt echter zijn verbintenis dat er een evenwicht zal worden gerespecteerd bij de benoeming van gerechtelijke stagiairs en laureaten van het examen inzake beroepsbekwaamheid. Tot op heden zijn er reeds 48 laureaten van dit laatste examen benoemd (1992-1993: 19, 1993-1994: 16 en 1994-1995: 13). Omwille van de kwaliteit en de diversiteit van de magistratuur is het wenselijk dat de mix van gerechtelijke stagiairs en ervaren juristen in stand wordt gehouden.

Voor meer cijfergegevens omtrent de benoemingen in de magistratuur kan het verslag van de Kamercommissie voor de Justitie worden geraadpleegd (*cf. Gedr. St., Kamer, 1995-1996, nr. 466/3, blz. 5*).

Hieruit blijkt dat er geen gevaar bestaat dat de gerechtelijke stagiairs absolute voorrang zouden genieten bij de benoemingen in de magistratuur.

Op de vraag of er al stagiairs onmiddellijk bij de zittende magistratuur zijn benoemd, luidt het

du taux de réussite peu élevé au concours d'admission au stage judiciaire et à l'examen d'aptitude professionnelle (environ 19 p.c.) (*cf. l'annexe*).

L'on ne peut toutefois pas perdre de vue la *ratio legis* des dispositions relatives à la formation et au recrutement des magistrats, qui furent insérées dans le Code judiciaire par la loi du 18 juillet 1991, selon laquelle il fallait recruter des magistrats compétents sur la base de critères de sélection sévères et objectifs.

Malgré les taux de réussite peu élevés, il y a encore, jusqu'à présent, un nombre suffisant de lauréats pour pourvoir, selon la procédure en vigueur, à toutes les places vacantes de stagiaire judiciaire. Comme le nombre de places de stagiaires est limité, il est absurde d'abaisser le niveau de l'examen pour qu'il y ait une série de lauréats supplémentaires, puisqu'ils ne pourraient quand même pas obtenir de place de stagiaire.

2. Répartition équilibrée des nominations entre les stagiaires judiciaires et les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle

L'on a attiré plusieurs fois l'attention sur la contradiction qui existe entre la suppression proposée à l'article 2 (2/3 de stagiaires judiciaires et 1/3 de lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle) à l'article 259^{quater}, § 1er du Code judiciaire, de la règle des deux tiers, et la déclaration du ministre qui est reprise dans l'exposé des motifs, selon laquelle les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle doivent conserver suffisamment de chances d'être nommés magistrat (*cf. le doc. Chambre, 1995-1996, n° 466/1, p. 2*).

Le ministre déclare que la confusion est due au fait que l'on renvoie erronément à cette clef de répartition dans l'exposé des motifs.

Il confirme toutefois qu'il s'engage à veiller au respect d'un certain équilibre lors de la nomination de stagiaires judiciaires et de lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle. Jusqu'à présent, l'on a déjà nommés 48 lauréats de l'examen d'aptitude (1992-1993: 19; 1993-1994: 16; 1994-1995: 13). Il est souhaitable, pour garantir la qualité et la diversité de la magistrature, de maintenir un mélange de stagiaires judiciaires et de juristes expérimentés.

Pour plus de chiffres relatifs aux nominations dans la magistrature, l'on peut consulter le rapport de la Commission de la Justice de la Chambre (*cf. le doc. Chambre, 1995-1996, n° 466/3, p. 5*).

Ce rapport indique qu'il n'y a aucun risque de voir les stagiaires judiciaires bénéficier d'une priorité absolue en cas de nomination dans la magistrature.

Le ministre répond affirmativement à la question de savoir si des stagiaires ont déjà été nommés directe-

antwoord bevestigend, maar dit is de uitzondering. Er wordt bij de stagiairs op aangedrongen zich na de stage eerst kandidaat te stellen voor het ambt van substituut. Nochtans kunnen zij daar wettelijk niet toe worden verplicht. Bovendien verklaart de minister gekant te zijn tegen de opvatting dat men per definitie via het parket naar de zittende magistratuur moet overgaan. De keuzevrijheid van de stagiairs moet derhalve onverkort worden gehandhaafd.

De minister is het ermee eens dat het gevaar van corporatisme waarop verschillende leden hebben gealludeerd, moet worden bezworen. Nochtans kan men er niet van onderuit dat er in de advocatuur een trend bestaat om zich systematisch van de examens af te wenden. Indien de wil ontbreekt om tot de magistratuur door te stoten, misschien uit vrees niet voor het examen te zullen slagen, zal dit op een bepaald ogenblik zijn tol eisen en dreigt het evenwicht bij de benoeming van gerechtelijke stagiairs en houders van het attest inzake beroepsbekwaamheid te worden verbroken. Vandaar de noodzaak om bij de balie voldoende interesse los te weken voor een loopbaan in de magistratuur.

3. Vaststelling van het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair

Het aantal vacante plaatsen zal worden bepaald op grond van het aantal magistraten dat redelijkerwijze ontslag zal nemen. De basisformule voor de berekening blijft de thans nog in artikel 259^{quater} opgenomen regel dat het aantal vacatures van stagiair niet hoger mag zijn dan twee derde van het aantal magistraten die de leeftijdsgrens zullen bereiken tijdens het vierde jaar dat volgt op de bekendmaking in de loop van het eerste trimester van elk jaar van het aantal plaatsen van stagiair.

Maar deze formule zal worden verfijnd en gecorrigeerd op grond van onder meer het aantal vervroegde oppensioenstellingen, het aantal structurele vacatures en eventuele wetswijzigingen die een invloed hebben op de personeelsformatie. Er bestaat dus geen vaste regel meer, maar er zullen verschillende parameters worden gehanteerd om jaarlijks het aantal vacatures zo juist mogelijk te bepalen.

De toekomst zal uitwijzen of deze regeling werkbaar is. In ontkennend geval zal een wetswijziging moeten worden overwogen.

4. Beperking van de geldigheidsduur van het examen inzake beroepsbekwaamheid

De minister verklaart niet gewonnen te zijn voor een beperking van de geldigheidsduur van het examen inzake beroepsbekwaamheid. Deze kwestie zal slechts worden onderzocht wanneer er zich op dat vlak problemen of misbruiken voordoen. Er bestaan echter geen aanwijzingen in die richting.

ment dans la magistrature assise, mais il souligne que ce fut exceptionnel. L'on insiste auprès des stagiaires pour qu'après le stage, ils se portent d'abord candidats à la fonction de substitut. L'on ne peut cependant pas les y obliger légalement. Le ministre rejette en outre l'idée selon laquelle il faut accéder, par définition, à la magistrature assise par le biais du parquet. Il convient dès lors de ne pas restreindre la liberté de choix des stagiaires.

Le ministre convient qu'il y a lieu de conjurer le danger de corporatisme auquel plusieurs membres ont fait allusion. L'on ne peut cependant pas nier qu'il existe, au barreau, une tendance à se dérober systématiquement aux examens. Or, les avocats qui n'ont pas la volonté d'accéder à la magistrature, éventuellement parce qu'ils craignent d'échouer aux examens, en paieront un jour la rançon et, qui plus est, leur attitude risque de mettre en péril l'équilibre entre les nominations des stagiaires judiciaires et celles de lauréats d'examens d'aptitude professionnelle. Il faut veiller, dès lors, à faire en sorte qu'il y ait suffisamment d'intérêt pour une carrière dans la magistrature parmi les membres du barreau.

3. Fixation du nombre des places vacantes de stagiaire judiciaire

Le nombre de places vacantes sera déterminé sur la base du nombre de magistrats dont on peut raisonnablement penser qu'ils démissionneront. La règle de base pour le calcul reste celle de l'article 259^{quater} actuel, selon laquelle le nombre des fonctions de stagiaire à pourvoir ne peut excéder les deux tiers du nombre de magistrats qui auront atteint la limite d'âge au cours de la quatrième année suivant la publication au cours du premier trimestre de chaque année du nombre de fonctions de stagiaire.

Elle sera toutefois corrigée et affinée compte tenu, notamment, du nombre de prépensionnés, du nombre de places vacantes structurellement et des modifications légales éventuelles qui ont une influence sur le cadre du personnel. Il n'y a donc plus de règle uniforme et l'on se basera sur divers paramètres pour fixer chaque année, aussi exactement que possible, le nombre de places vacantes.

L'avenir dira si cette procédure peut donner de bons résultats. Dans la négative, il faudra envisager de modifier la loi.

4. Limitation de la durée de validité de l'examen d'aptitude professionnelle

Le ministre déclare qu'il n'est pas partisan d'une limitation de la durée de validité de l'examen d'aptitude professionnelle. On n'examinera la question que si des difficultés se présentent ou si des abus sont commis. Cependant, rien ne l'indique pour l'instant.

5. Kwalitatieve vergelijking van magistraten naar gelang van de gevolgde toegangsweg tot de magistratuur

De minister acht het een moeilijke en ook delicate opdracht magistraten met elkaar te vergelijken op grond van de door hen gevolgde toegangsweg tot de magistratuur. Gelet op de korte tijdsspanne die verlopen is sinds de inwerkingtreding van artikel 259*quater*, lijkt een dergelijke globale evaluatie voorbarig.

Eventueel kan er naar aanleiding van adviezen over promoties worden nagegaan of er divergenties bestaan.

Over de kwaliteit van de gerechtelijke stagiairs heeft de minister, op twee gevallen na, tot op heden vrijwel uitsluitend positieve berichten opgevangen.

Indien een stagiair niet voldoet, kan de minister van Justitie de stage om gegrondte redenen schorsen. De stagiair kan eveneens worden ontslagen (*cf. artikel 259*quater*, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek*). Er kan dus worden teruggekomen op het resultaat van het toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage. Deze procedures werden echter nog niet toegepast.

6. Benoeming van de gerechtelijke stagiairs

Het principe is dat de stagiair die zich na de afloop van zijn stage voor een bepaalde plaats kandidaat stelt, daar wordt benoemd. De minister kan de duur van de stage in een rechtbank of bij een parket echter met een of twee periodes van zes maanden verlengen, wanneer bij het einde van respectievelijk de 36e maand of de 18e maand de benoeming van de stagiair niet kan plaatshebben bij gebrek aan een openstaande plaats (*cf. artikel 259*quater*, § 4, laatste lid*).

Er doen zich wel problemen voor wanneer gerechtelijke stagiairs slechts voor welbepaalde vacatures kandideren en andere bewust links laten liggen, bijvoorbeeld wegens de afstand of de slechte werksfeer. Indien zij niet kunnen worden benoemd in de plaats waarvoor ze kandideren, rijst de vraag of hun stage moet worden verlengd dan wel of ze de kans lopen niet te worden benoemd, tenzij ze bereid zijn elders te kandideren.

Dit is weliswaar een uitzonderlijke situatie omdat de gerechtelijke stagiairs meestal weten dat er op korte termijn een plaats zal openvallen waarin ze wel geïnteresseerd zijn. In bepaalde parketten wordt men echter geconfronteerd met een structureel tekort aan kandidaten.

Om die reden lijkt het opportuun het rekruterings- en benoemingsbeleid in de magistratuur over een tweetal jaren te evalueren.

5. Comparaison qualitative des magistrats selon la filière suivie pour accéder à la magistrature

Le ministre estime à la fois difficile et délicat de comparer des magistrats en se basant sur la filière qu'ils ont suivie pour accéder à la magistrature. Comme l'entrée en vigueur de l'article 259*quater* est toute récente, procéder dès à présent à une telle évaluation globale paraît prématuré.

On pourrait éventuellement vérifier, à l'occasion des avis émis lors des promotions, s'il existe une divergence.

Jusqu'à présent, à deux cas près, le ministre n'a recueilli que des avis positifs sur la qualité des stagiaires judiciaires.

Si un stagiaire ne donne pas satisfaction, le ministre de la Justice peut suspendre le stage pour des motifs légitimes. Le stagiaire peut aussi être licencié (*cf. article 259*quater*, § 4, du Code judiciaire*). Il est donc possible de revenir sur le résultat du concours d'admission au stage judiciaire. Ces procédures n'ont cependant pas encore été appliquées.

6. Nomination des stagiaires judiciaires

En principe, le stagiaire qui, au terme de son stage, s'est porté candidat à une place déterminée, est nommé à celle-ci. Le ministre peut prolonger la durée du stage au tribunal ou au parquet d'une ou de deux périodes de six mois, lorsque, à la fin du 36e ou 18e mois selon le cas, la nomination du stagiaire ne peut avoir lieu faute de place vacante (*cf. l'article 259*quater*, § 4, dernier alinéa*).

Des problèmes se posent toutefois lorsque les stagiaires judiciaires ne font acte de candidature que pour certaines places vacantes précises et en négligent délibérément d'autres, par exemple en raison de la distance ou de la mauvaise ambiance de travail. S'ils ne peuvent être nommés là où ils se sont portés candidats, la question est de savoir s'il faut prolonger la durée de leur stage ou s'ils courrent le risque de ne pas être nommés, à moins qu'ils ne soient disposés à présenter leur candidature ailleurs.

Il s'agit certes d'une situation exceptionnelle, car les stagiaires judiciaires savent en général qu'à court terme, une place qui les intéresse deviendra vacante. Certains parquets sont cependant confrontés à une pénurie structurelle de candidats.

C'est pourquoi il paraît judicieux de procéder dans deux ans environ à une évaluation de la politique de recrutement et de nomination dans la magistrature.

7. Voorrangsregeling tussen geslaagden voor twee of meer vergelijkende toelatingsexamens voor de gerechtelijke stage

De minister verklaart dat de draagwijdte van het voorgestelde artikel 259*quater*, § 1, vierde lid (nieuw), hierop neerkomt dat de 21e gerangschikte laureaat van het examen georganiseerd in 1996-1997, voorrang zal hebben op de als eerste gerangschikte laureaat van het examen 1997-1998.

Gezien de moeilijkheidsgraad van het vergelijkend toelatingsexamen biedt het slagen voor het examen op zich al voldoende waarborgen.

Aan te stippen valt dat ook het Vast Wervingssecretariaat eerst de oude wervingsreserves uitput.

8. Vervroegde pensionering van magistraten

De minister beaamt dat 45 pct. van de magistraten vervroegd met pensioen gaat vanaf de leeftijd van 60 jaar. De recente persberichten dat de pensioenregeling van de magistraten zou worden gewijzigd, hebben niet tot een verhoging van het aantal aanvragen om vervroegd pensioen geleid. Deze berichten bleken achteraf trouwens loos alarm te zijn.

De minister van Pensioenen heeft namelijk meegeleed dat hij niet voornemens is om voor de magistraten een bijzondere regeling in te voeren. Dat sluit echter niet uit dat er algemene maatregelen kunnen worden genomen.

Een lid acht het niet normaal dat bijna de helft van de magistraten voortijdig ontslag neemt. Het is misschien te verregaand de betrokkenen over de redenen van hun ontslag te polsen, maar toch zou kunnen worden nagegaan welke de feitelijke achtergrond is van de gevallen waarin het vervroegd pensioen wordt aangevraagd (staande of zittende magistratuur, rechtbank van eerste aanleg, hof van beroep, het rechtsgebied, ...). Aldus kan een typologie worden opgesteld en krijgt men een beter beeld van de werking van de magistratuur.

De minister antwoordt dat de aanvragen om ontslag inhoudelijk niet geanalyseerd worden. Hij heeft echter geen weet van ontslagen die ingegeven zijn door een manifester onvrede met de werking van een bepaald gerecht. Hij belooft wel na te gaan of hierover gegevens kunnen worden ingezameld.

Uit eigen ervaring weet hij dat veel magistraten vervroegd met pensioen gaan omdat zij bij zichzelf een zekere vermoeidheid bespeuren, welke te maken heeft met de werkdruk en hun verantwoordelijkheid.

7. Règle de priorité entre lauréats de deux ou de plusieurs concours d'admission au stage judiciaire

Le ministre déclare qu'en vertu du § 1er, quatrième alinéa (nouveau), de l'article 259*quater* proposé, le 21e lauréat de l'examen organisé en 1996-1997 aura priorité sur le premier lauréat de l'examen de 1997-1998.

Vu le degré de difficulté du concours d'admission, le fait de réussir celui-ci offre déjà des garanties suffisantes.

Il est à noter que le Secrétariat permanent de recrutement épouse d'abord, lui aussi, les anciennes réserves.

8. Mise à la retraite anticipée de magistrats

Le ministre confirme que 45 p.c. des magistrats prennent une retraite anticipée à partir de l'âge de 60 ans. Les échos parus récemment dans la presse selon lesquels le régime de retraite des magistrats serait modifié, n'ont pas entraîné d'augmentation du nombre des demandes de mise à la retraite anticipée. Ces échos se sont d'ailleurs avérés à posteriori être une fausse alerte.

En effet, le ministre des Pensions a indiqué qu'il n'entrait pas dans ses intentions d'instaurer un régime particulier pour les magistrats. Cela n'exclut cependant pas que des mesures générales puissent être prises.

Un membre estime qu'il n'est pas normal que près de la moitié des magistrats quittent prématurément leur fonction. Il serait peut-être exagéré de sonder les intéressés sur les raisons de leur départ, mais on pourrait s'efforcer de déterminer dans quel contexte objectif sont formulées les demandes de retraite anticipée (magistrature debout ou assise, tribunal de première instance, cour d'appel, ressort, ...). On pourrait ainsi élaborer une typologie et se faire une meilleure idée du fonctionnement de la magistrature.

Le ministre répond que l'on n'analyse pas les demandes de démission sous l'angle du contenu. Il n'a cependant connaissance d'aucune démission qui serait dictée par un mécontentement manifeste à l'égard du fonctionnement d'une juridiction particulière. Il s'engage néanmoins à vérifier s'il est possible de réunir des éléments d'information à ce sujet.

Il sait par expérience que de nombreux magistrats prennent une retraite anticipée parce qu'ils éprouvent une certaine lassitude, due à la fois au volume du travail et aux responsabilités assumées.

9. Vacatures en taalvereisten in het gerechtelijk arrondissement Brussel

De minister geeft toe dat de toepassing van artikel 43 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken ter discussie staat. Deze problematiek valt echter buiten het bestek van dit wetsontwerp, maar zal later nog ongetwijfeld aan bod komen.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

a) Artikel 1

Dit artikel geeft geen aanleiding tot discussie en wordt bij eenparigheid aangenomen door de 11 aanwezige leden.

b) Artikel 2

Wat de inhoud betreft, kan naar de algemene bespreking worden verwezen.

Met betrekking tot de tekst worden de volgende taalcorrecties voorgesteld.

a) In de Nederlandse tekst

In punt 3°, in de eerste zin, tussen de woorden «De geslaagden» en de woorden «het vergelijkend toelatingsexamen» het woord «van» vervangen door het woord «voor».

In dezelfde zin, tussen de woorden «na de afsluiting van het» en het woord «examen» het woord «gerechtelijk» schrappen.

In de tweede zin, de woorden «In geval van» vervangen door het woord «Onder».

b) In de Franse tekst

In punt 3°, de woorden «stagiaire judiciaire» vervangen door de woorden «stagiaires judiciaires».

De minister verklaart tegen deze correcties geen bezwaren te hebben.

Het aldus gewijzigde artikel 2 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 2 onthoudingen.

c) Artikel 3

Dit artikel geeft geen aanleiding tot opmerkingen en wordt aangenomen met 9 stemmen bij 2 onthoudingen.

9. Places vacantes et connaissances linguistiques exigées dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles

Le ministre reconnaît que l'application de l'article 43 de la loi du 15 juin 1935 concernant l'emploi des langues en matière judiciaire est remise en question. Ce problème sort cependant du cadre du présent projet à l'examen, mais ne manquera pas de revenir sur le tapis.

III. DISCUSSION DES ARTICLES

a) Article premier

Cet article ne fait l'objet d'aucune discussion et est adopté à l'unanimité des 11 membres présents.

b) Article 2

En ce qui concerne le contenu de cet article, on peut renvoyer à la discussion générale.

En ce qui concerne la forme, les corrections linguistiques suivantes sont proposées.

a) Dans le texte néerlandais

Au 3°, remplacer, entre les mots «De geslaagden» et les mots «het vergelijkend toelatingsexamen», le mot «van» par le mot «voor».

Dans la même phrase, supprimer, entre les mots «na de afsluiting van het» et le mot «examen», le mot «gerechtelijk».

Dans la seconde phrase, remplacer les mots «In geval van» par le mot «Onder».

b) Dans le texte français

Au 3° du même article, remplacer les mots «stagiaire judiciaire» par les mots «stagiaires judiciaires».

Le ministre déclare qu'il n'a aucune objection à ces corrections.

L'article 2 ainsi modifié est adopté par 9 voix et 2 abstentions.

c) Article 3

Cet article ne donne lieu à aucune observation et est adopté par 9 voix et 2 abstentions.

IV. STEMMING OVER HET GEHEEL

Het aldus verbeterde wetsontwerp wordt in zijn geheel aangenomen met 9 stemmen bij 2 onthoudingen.

Dit verslag is goedgekeurd bij eenparigheid van de 10 aanwezige leden.

De Rapporteur,
André BOURGEOIS.

De Voorzitter,
Roger LALLEMAND.

IV. VOTE SUR L'ENSEMBLE

L'ensemble du projet de loi ainsi corrigé a été adopté par 9 voix et 2 abstentions.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 10 membres présents.

Le Rapporteur,
André BOURGEOIS.

Le Président,
Roger LALLEMAND.

**V. TEKST
VAN HET WETSONTWERP**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 259*quater*, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 18 juli 1991 en gewijzigd bij de wetten van 6 augustus 1993 en 1 december 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste en tweede lid worden vervangen als volgt:

«§ 1. De Koning bepaalt, bij in de Ministerraad overlegd besluit, voor elk gerechtelijk jaar, het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair voor de Nederlandse en voor de Franse taalrol.»;

2° in het derde lid wordt het woord «Hij» vervangen door de woorden «De Minister van Justitie»;

3° het vijfde lid wordt vervangen als volgt:

«De geslaagden van het vergelijkend toelatings-examen voor de gerechtelijke stage kunnen uiterlijk drie jaar na de afsluiting van het gerechtelijk examen benoemd worden tot gerechtelijk stagiair. In geval van geslaagden voor twee of meer vergelijkende toelatingsexamens voor de gerechtelijke stage, wordt voorrang verleend aan de geslaagden voor het vergelijkend examen waarvan het proces-verbaal op de het verst afgelopen datum is afgesloten.»

Art. 3

Deze wet treedt in werking op 1 september 1996.

**TEKST AANGENOMEN
DOOR DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE**

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 77 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 259*quater*, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 18 juli 1991 en gewijzigd bij de wetten van 6 augustus 1993 en 1 december 1994, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste en tweede lid worden vervangen als volgt:

«§ 1. De Koning bepaalt, bij in de Ministerraad overlegd besluit, voor elk gerechtelijk jaar, het aantal vacante plaatsen van gerechtelijk stagiair voor de Nederlandse en voor de Franse taalrol.»;

2° in het derde lid wordt het woord «Hij» vervangen door de woorden «De Minister van Justitie»;

3° het vijfde lid wordt vervangen als volgt:

«De geslaagden voor het vergelijkend toelatings-examen voor de gerechtelijke stage kunnen uiterlijk drie jaar na de afsluiting van het examen benoemd worden tot gerechtelijk stagiair. Onder geslaagden voor twee of meer vergelijkende toelatingsexamens voor de gerechtelijke stage, wordt voorrang verleend aan de geslaagden voor het vergelijkend examen waarvan het proces-verbaal op de het verst afgelopen datum is afgesloten.»

Art. 3

Deze wet treedt in werking op 1 september 1996.

**V. TEXTE
DU PROJET DE LOI**

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

A l'article 259*quater*, § 1er, du Code judiciaire, inséré par la loi du 18 juillet 1991 et modifié par les lois des 6 août 1993 et 1er décembre 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° les alinéas 1er et 2 sont remplacés par la disposition suivante :

«§ 1er. Pour chaque année judiciaire, le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des Ministres, le nombre de places de stagiaire judiciaire vacantes dans le rôle linguistique néerlandais et dans le rôle linguistique français.»;

2° à l'alinéa 3, le mot «Il» est remplacé par les mots «Le ministre de la Justice»;

3° l'alinéa 5 est remplacé par la disposition suivante :

«Les lauréats du concours d'admission au stage judiciaire peuvent être nommés stagiaire judiciaire au plus tard trois ans après la clôture du concours. Entre lauréats de deux ou plusieurs concours d'admission au stage judiciaire, priorité est donnée aux lauréats du concours dont le procès-verbal a été clôturé à la date la plus ancienne.»

Art. 3

La présente loi entre en vigueur le 1er septembre 1996.

**TEXTE ADOPTÉ
PAR LA COMMISSION DE LA JUSTICE**

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 77 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 259*quater*, § 1er, du Code judiciaire, inséré par la loi du 18 juillet 1991 et modifié par les lois des 6 août 1993 et 1er décembre 1994, sont apportées les modifications suivantes :

1° les alinéas 1er et 2 sont remplacés par la disposition suivante :

«§ 1er. Pour chaque année judiciaire, le Roi détermine, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, le nombre de places de stagiaire judiciaire vacantes dans le rôle linguistique néerlandais et dans le rôle linguistique français.»;

2° à l'alinéa 3, le mot «Il» est remplacé par les mots «Le ministre de la Justice»;

3° l'alinéa 5 est remplacé par la disposition suivante :

«Les lauréats du concours d'admission au stage judiciaire peuvent être nommés stagiaires judiciaires au plus tard trois ans après la clôture du concours. Entre lauréats de deux ou plusieurs concours d'admission au stage judiciaire, priorité est donnée aux lauréats du concours dont le procès-verbal a été clôturé à la date la plus ancienne.»

Art. 3

La présente loi entre en vigueur le 1er septembre 1996.